

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o námořnících, kterou se mění směrnice 2008/94/ES, 2009/38/ES, 2002/14/ES, 98/59/ES a 2001/23/ES

(COM(2013) 798 final – 2013/0390 (COD))

(2014/C 226/06)

Zpravodaj: **pan POLYZOGOPOULOS**

Dne 19. listopadu 2013 se Komise, dne 29. listopadu 2013 Rada a dne 21. listopadu 2013 Evropský parlament, v souladu s čl. 153 odst. 2 a článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o námořnících, kterou se mění směrnice 2008/94/ES, 2009/38/ES, 2002/14/ES, 98/59/ES a 2001/23/ES

COM(2013) 798 final – 2013/0390 (COD).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. března 2014.

Na 497. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 25. a 26. března 2014 (jednání dne 25. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 136 hlasy pro, 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá tuto směrnici, jejímž cílem je zvýšit úroveň ochrany práv zakotvených v Listině základních práv EU a zajistit rovné podmínky hospodářské soutěže na úrovni Unie.

1.2 EHSV je potěšen návrhem vyřešit otázku výjimek, které mohou námořníkům omezit možnost využívat stejných práv daných evropskými pracovní právními předpisy, jež mají pracovníci, kteří vykonávají své povolání na pevnině.

1.3 EHSV se domnívá, že návrh představuje krok správným směrem pro přilákání mladých lidí v EU do námořnických a rybářských profesí a pro dlouhodobou udržitelnost námořnických povolání, neboť zvyšuje atraktivitu těchto odvětví a stanoví pro ně stejné pracovní podmínky, jaké platí pro pracovní místa na pevnině.

1.4 EHSV podotýká, že zvláštnosti a potřeby tohoto mimořádně důležitého odvětví byly zohledněny díky flexibilnímu přístupu, který Komise zvolila – zkoumá totiž čtyři různé možnosti politiky a případ od případu vyhodnocuje, zda je odůvodněné, aby se k tomuto odvětví přistupovalo odlišně, a vyhýbá se tak uplatňování univerzálních řešení.

1.5 EHSV je toho názoru, že návrh směrnice může přispět k rozvoji zaměstnanosti v námořním odvětví a v odvětví rybolovu a ke zlepšení životních a pracovních podmínek, sociální ochrany a sociálního dialogu, v souladu s obecnými politickými cíli stanovenými v článku 151 Smlouvy o fungování Evropské unie.

1.6 EHSV připomíná, že podle předběžné studie, která byla provedena v rámci zvláštní pracovní skupiny pro zaměstnanost a konkurenceschopnost v oblasti námořní dopravy, se nepoměr mezi nabídkou a poptávkou v zemích OECD může zvýšit na 70 000 důstojníků a 221 000 námořníků⁽¹⁾. Aby zůstal zachován podíl evropských námořních důstojníků na celkovém počtu pracovních míst v námořním odvětví ve světě z roku 2010, bude v nadcházejícím desetiletí nutné zvýšit jejich počet v západních zemích EU o 10 % a ve východních o 20 %⁽²⁾.

⁽¹⁾ Sulpice, Guy, 2011, Study on EU Seafarers Employment: Final Report (Studie zaměstnanosti námořníků v EU – závěrečná zpráva), Evropská komise, Generální ředitelství pro mobilitu a dopravu, ředitelství C, námořní doprava (MOVE/C1/2010/148/SI2.588190), s. 34.

⁽²⁾ Tamtéž, s. 35.

1.7 Dále se EHSV domnívá, že návrh směrnice může pomoci nastolit na evropském trhu rovné podmínky hospodářské soutěže tím, že řeší situaci, kdy jsou některé podniky osvobozeny od povinností, např. v oblasti informování a projednávání, jež musí plnit jejich konkurenti sídlící v jiných členských státech. Podotýká, že vzhledem k mezinárodnímu charakteru námořních činností a ke konkurenci, jež v tomto odvětví panuje, je nutné zajistit rovné podmínky hospodářské soutěže uvnitř EU, ale i na celosvětové úrovni, a zdůrazňuje význam účinného potírání sociálního dumpingu a nekalé soutěže. Nicméně řada činností vykonávaných na pevnině je vystavena mezinárodní konkurenci a skutečnost, že existuje také v námořním odvětví, není důvodem k tomu, aby byla námořníkům upírána významná pracovní a sociální práva.

1.8 EHSV nicméně zdůrazňuje, že návrh směrnice sám o sobě nestačí ke zvýšení atraktivity námořního odvětví a že by měl být doprovázen opatřeními a iniciativami, které Výbor již navrhoval v oblasti odborné přípravy, vzdělávání, výzkumu a posílení ochrany zdraví a bezpečnosti, a současně by se měla mimo jiné podnítit podnikavost a inovace s cílem zajistit poskytování bezpečných, efektivních, konkurenceschopných a kvalitních služeb.

1.9 Vzhledem k tomu, že několik let před předložením návrhu směrnice byly prováděny rozsáhlé konzultace a posouzení dopadů, EHSV důrazně doporučuje zkrátit pětileté přechodné období pro vstup směrnice v platnost (článek 8) na tři roky.

2. Úvod

2.1 Evropské námořní odvětví má ve světě vedoucí postavení a zaměstnává 345 455 námořníků⁽³⁾. Zhruba 30 % obchodních námořních lodí pluje pod vlajkou některého z členských států EU a pokud jde o hrubou prostornost, představuje Unie 19,2 % světového loďstva⁽⁴⁾.

2.2 Odvětví rybolovu a zpracování jeho produktů dává práci více než 350 000 lidí, přičemž pět členských států (Dánsko, Španělsko, Francie, Nizozemsko a Spojené království) tvoří 60 % produkce Unie, a v odvětví rybolovu se v EU ročně uloví 6,4 milionů tun ryb⁽⁵⁾.

2.3 Globalizace, obzvláště za současné krize, však staví pracovní místa v námořním odvětví a jeho konkurenceschopnost před vážné problémy, což se nutně kvalitativně a kvantitativně odráží na různých aspektech zaměstnanosti v tomto odvětví.

2.4 Deregulace trhu práce v námořním odvětví, která se postupně šířila od počátku 80. let 20. století⁽⁶⁾, byla provázena poklesem počtu evropských námořníků, nedostatkem řádně vyškolených zaměstnanců a náborem námořníků ze třetích zemí. Tento vývoj lze přičíst⁽⁷⁾ především tomu, že námořníci mají omezené možnosti kariérního postupu, pracují v odloučení a daleko od svých rodin a jejich profese je znevažována, jelikož panuje představa, že se jedná o nejisté zaměstnání vykonávané ve špatných podmínkách.

2.5 Příčiny tohoto zhoršení situace lze najít na straně poptávky i nabídky a v konkurenčním tlaku v námořním odvětví, který – za složitě situace spojené s globalizací a strukturálními krizí cyklické povahy – vede ke snižování platů.

3. Návrh směrnice

3.1 Předmětný návrh směrnice zavádí změny platných směrnic⁽⁸⁾, které námořníky a rybáře ze své oblasti působnosti buď vylučují, nebo členským státům toto vyloučení bez výslovného odůvodnění umožňují. Členské státy tohoto vyloučení využily různým způsobem.

⁽³⁾ SWD(2013) 0461 final.

⁽⁴⁾ Svaz provozovatelů námořních plavidel Evropského společenství (ECSA), výroční zpráva za období 2011–2012.

⁽⁵⁾ Eurostat, statistiky rybolovu, září 2012.

⁽⁶⁾ Silos, J. M., Piniella, F., Monedero, J., & Walliser, J. (2012), Trends in the global market for crews: A case study (Vývoj na světovém trhu pro posádky: případová studie), *Marine Policy*, 36(4), 845–858.

⁽⁷⁾ COM(2006) 275 final, svazek II, příloha, kapitola 2.5.

⁽⁸⁾ Týká se to směrnice 2008/94/ES o ochraně zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele, směrnice 2009/38/ES o zřízení evropské rady zaměstnanců, směrnice 2002/14/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci, směrnice 98/59/ES týkající se hromadného propouštění, směrnice 2001/23/ES týkající se zachování práv zaměstnanců v případě převodu podniků, a směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb.

3.2 Konkrétně tento návrh směrnice uznává bezpodmínečné právo na informování námořních pracovníků a projednávání s nimi ve všech směrnících, které dříve v případě tohoto práva umožňovaly výjimky či odchylky.

3.3 Vzhledem k tomu, že nejlepší přístup může být pro každou směrnici jiný, a na základě posouzení dopadů, oblasti působnosti a možných důvodů pro udělení výjimky se Komise v návrhu rozhodla pro kombinaci čtyř možností politiky v této oblasti:

- možnost politiky 1: žádná opatření (v případě směrnice o vysílání pracovníků),
- možnost politiky 2: odchylka podmíněná zaručením rovnocenné úrovně ochrany (v případě směrnice o informování a projednávání),
- možnost politiky 3: zrušení vyloučení (v případě směrnice o evropské radě zaměstnanců a směrnice o platební neschopnosti zaměstnavatele),
- možnost politiky 4: přizpůsobení pravidel charakteristikám odvětví přijetím specifických ustanovení (v případě směrnice o hromadném propouštění a směrnice o převodech podniků).

4. Politický rámec

4.1 V zelené knize Směrem k budoucí námořní politice Unie⁽⁹⁾ byla nadnesena otázka možnosti námořních odvětví odchýlit se od některých evropských právních předpisů v oblasti pracovního a sociálního práva a otázka přezkumu těchto výjimek v úzké spolupráci se sociálními partnery a byl v ní rovněž zdůrazněn význam – z hlediska konkurenceschopnosti – námořních dovedností a udržitelné zaměstnanosti v tomto odvětví vzhledem k poklesu počtu evropských námořníků.

4.2 Ve svém sdělení ze dne 10. října 2007⁽¹⁰⁾ se Komise zavázala zlepšit právní rámec pro pracovníky v námořnických profesích, přičemž poukázala na to, že je možné, že jejich vyloučení z oblasti působnosti některých směrnic není zcela oprávněné.

4.3 Kromě toho se Komise ve své modré knize o integrované námořní politice pro Evropskou unii znovu zavázala k tomu, že v úzké spolupráci se sociálními partnery znovu posoudí „vyloučení, která mají vliv na námořní odvětví v pracovněprávních předpisech EU“⁽¹¹⁾, přičemž k cílům integrované námořní politiky patří také podpora množství a kvality pracovních míst a odborných kvalifikací v tomto odvětví vzhledem ke znepokojivému poklesu počtu pracovníků v námořnických profesích.

4.4 Evropský parlament v jednom ze svých usnesení⁽¹²⁾ vyslovil požadavek, aby měli všichni pracovníci přístup ke stejné úrovni ochrany, aniž by byly určité skupiny implicitně vylučovány z existující záchranné sítě, jak tomu často je v případě námořníků, pracovníků na lodích a příbřežních pracovníků, a aby účinné právní předpisy platily pro všechny osoby bez ohledu na místo, kde pracují.

4.5 Nedávno Komise opětovně potvrdila svůj cíl zvýšit počet a kvalitu pracovních příležitostí v námořním odvětví ve svém sdělení „Modrý růst“⁽¹³⁾ a v Limassolském prohlášení, které přijali evropsští ministři odpovědní za integrovanou námořní politiku⁽¹⁴⁾.

5. Připomínky

5.1 EHSV poukazuje na to, že návrh směrnice, který byl vypracován na základě rozsáhlých specifických i obecných konzultací, přímo vyplývá z výše uvedeného politického rámce a je logickým krokem navazujícím na cíle, závazky a úkoly, jež byly v souvislosti s budoucností námořnických profesí zdůrazněny, přičemž cílem je stanovit účinný regulační rámec, který zohledňuje celosvětové souvislosti, v nichž se námořní odvětví vyvíjí.

⁽⁹⁾ COM(2006) 275 ze dne 7. června 2006, kapitola 2.5.

⁽¹⁰⁾ COM(2007) 591 ze dne 10. října 2007.

⁽¹¹⁾ COM(2007) 575 ze dne 10. října 2007.

⁽¹²⁾ 2007/2023(INI) ze dne 11. července 2007.

⁽¹³⁾ COM(2012) 494 final ze dne 13. září 2012.

⁽¹⁴⁾ Limassolské prohlášení ze dne 7. října 2012.

5.2 EHSV se domnívá, že návrh směrnice je v souladu s jinými horizontálními politikami a cíli, jako je např. strategie Evropa 2020, zejména pokud jde o zaměstnanost, a strategie pro nové dovednosti a pracovní místa⁽¹⁵⁾, k jejímž základním cílům patří dosáhnout lepších pracovních podmínek a především přezkoumat stávající právní předpisy s cílem vytvořit inteligentnější soubor legislativních opatření v oblasti zaměstnanosti a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

5.3 EHSV již upozornil na vynětí námořníků a rybářů z evropské sociální legislativy a zdůraznil, že je nutné skoncovat s diskriminací bez ohledu na to, jaké důvody za ní stojí, a to ve všech oblastech, kde se to zdá vhodné. Vyzval Komisi, aby tyto výjimky v úzké spolupráci se sociálními partnery přehodnotila⁽¹⁶⁾.

5.4 Ve svých předchozích stanoviscích⁽¹⁷⁾ EHSV rovněž formuloval důležité připomínky a doporučení k řadě problémů souvisejících s námořní politikou a podrobně se vyjádřil k obecným otázkám politiky zaměstnanosti a sociální politiky týkajícím se námořnických profesí, ale také konkrétně k otázkám vzdělávání, odborné přípravy a certifikace, přijímání pracovníků a bezpečnosti na moři. Poukázal při tom na to, že je nutné zvýšit atraktivitu námořnických profesí pro mladé lidi a udržet je v tomto oboru a zajistit vysokou úroveň dovedností a specializace v námořních klastrech v Evropě.

5.5 Zvláště aktuální zůstávají doporučení ohledně lidských zdrojů, námořnictví a námořního know-how, která EHSV formuloval ve stanovisku Strategické cíle a doporučení pro politiku EU v oblasti námořní dopravy do roku 2018, a navrhovaná opatření v boji proti námořnímu pirátství⁽¹⁸⁾, které spolu s kriminalizací námořníků odrazuje od námořnických profesí.

5.6 EHSV poukazuje na to, že z rozsáhlých obecných a specifických konzultací vzešlo, že sice existují různé názory na to, zda jsou výjimky odůvodněné a – pokud ano – které to jsou, panuje však shoda ohledně toho, že je třeba zavést rovné podmínky hospodářské soutěže a že zde může sehrát roli zákonodárství EU. Vyjadřuje nicméně politování nad tím, že přes uskutečněné písemné konzultace nebyla tato otázka zařazena na program jednání výboru pro sociální dialog.

5.7 EHSV upozorňuje na připomínku, kterou vznesla pracovní skupina pro zaměstnanost a konkurenceschopnost v oblasti námořní dopravy⁽¹⁹⁾, totiž že v důsledku rozvoje komunikačních technologií již ztratily opodstatnění některé výjimky, které se případně – zejména co se týče informování a projednávání – daly odůvodnit mobilním charakterem lodní dopravy a obtížnou komunikací s loděmi na moři.

5.8 EHSV poukazuje na to, že informační a komunikační technologie (IKT) jsou na lodích zaváděny postupně a že v některých případech to bude trvat, než jimi budou plně vybaveny, kvůli určitým technickým obtížím, jež se týkají především malých a středních podniků. Z tohoto důvodu Komisi vyzývá, aby pro tuto oblast vypracovala rámec zahrnující opatření na podporu investic a vzdělávací opatření v tomto odvětví, díky čemuž bude moci být tento návrh směrnice účinně uplatňován.

5.9 EHSV připomíná, že Evropská unie hraje v otázkách pracovního práva přední úlohu, a vyzývá Komisi, aby se postavila do čela snah o zdokonalení mezinárodních norem s cílem dosáhnout ratifikace úmluvy Mezinárodní organizace práce (MOP) o práci na moři (MLC, z roku 2006) ve všech členských státech a zahájit rozsáhlou mezinárodní spolupráci s cílem zavést účinnější systém pro provádění této úmluvy, zajistit dodržování minimálních pracovních norem MOP signatářskými zeměmi a zvýšit počet zemí, v nichž byla úmluva ratifikována. Je třeba zdůraznit, že ačkoliv EHSV úmluvu o práci na moři z roku 2006 podporuje, je si vědom toho, že tato úmluva neposkytuje stejná práva, jaká přiznává daná směrnice.

⁽¹⁵⁾ COM(2010) 682 final ze dne 23. listopadu 2010.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 168, 20.7.2007, s. 50-56.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 158, 26.5.1997, s. 11 (není k dispozici v češtině); Úř. věst. C 14, 16.1.2001, s. 41 (není k dispozici v češtině); Úř. věst. C 80, 3.4.2002, s. 9-14 (není k dispozici v češtině); Úř. věst. C 133, 6.6.2003, s. 23-25 (není k dispozici v češtině); Úř. věst. C 157, 28.6.2005, s. 42-47; Úř. věst. C 157, 28.6.2005, s. 53-55; Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 195-201; Úř. věst. C 97, 28.4.2007, s. 33-34; Úř. věst. C 168, 20.7.2007, s. 50-56; Úř. věst. C 97, 28.4.2007, s. 33-34; Úř. věst. C 211, 19.8.2008, s. 31-36; Úř. věst. C 151, 17.6.2008, s. 35; Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 103-109; Úř. věst. C 107, 6.4.2011, s. 64-67; Úř. věst. C 248, 25.8.2011, s. 22-30; Úř. věst. C 24, 28.1.2012, s. 146-153; Úř. věst. C 76, 14.3.2013, s. 15-19; Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 87-92; Úř. věst. C 43, 15.2.2012, s. 69-72; Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 153-157; stanovisko TEN/533 ze dne 16. června 2013 ke sdělení Komise COM(2013) 510 final.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 103-109, a Úř. věst. C 76, 14.3.2013, s. 15-19.

⁽¹⁹⁾ <http://ec.europa.eu/transport/modes/maritime/seafarers/doc/2011-06-09-tfmec.pdf>.

5.10 Má-li být zvrácen trend snižování počtu pracovních míst v námořním odvětví, musí být přijata opatření, která doplní navrhované institucionální změny a umožní dosáhnout náležitě koncipovaného vzdělávání a odborné přípravy námořníků a tím i co nejlepších kvalifikací, jež přinesou značné pracovní příležitosti, a musí se podněcovat pracovní mobilita mezi jednotlivými odvětvími.

5.11 Stejně tak důležitá je kromě toho i nadále podpora malých a středních podniků, které jsou páteří evropského námořního odvětví a byly těžce zasaženy krizí. Dále je třeba podporovat spolupráci, která může podnítit inovace a dát vzniknout novým podnikatelským koncepcím, a obecněji neustále podporovat podnikavost a instituce v námořním odvětví EU.

5.12 Lepší prosazování a využívání námořních klastrů, které mají zásadní význam pro hospodářské a sociální zájmy EU, může mimo jiné pomoci zajistit náhradní zaměstnání rybářům a ženám.

5.13 EHSV poukazuje na to, že je nutné systematicky shromažďovat údaje o zaměstnanosti v námořním odvětví a harmonizovat jejich zdroje, neboť poskytují značně se lišící čísla. Posílilo by to důvěryhodnost budoucích studií.

5.14 EHSV vítá, že byla zrušena možnost vyloučit rybáře odměňované formou podílu na výnosu z oblasti působnosti směrnice o platební neschopnosti zaměstnavatele (článek 1 návrhu směrnice).

5.15 Pokud jde o směrnici 2001/23/ES (převod podniků), upozorňuje EHSV na zvláštní pravidla, jež platí pro převod lodí spojený se zaregistrováním v jiné zemi, a podotýká, že může nastat situace, kdy budou námořníci kvůli odlišným platným kolektivním dohodám muset pracovat za jiných nebo méně výhodných podmínek. V této souvislosti zdůrazňuje, že Komise musí stanovit nové předpisy, které zaručí, že se uvedená směrnice bude vztahovat na převody lodí spojené se zaregistrováním v jiné zemi tak, aby neměla opačný efekt, než je zamýšleno, tj. aby nepřinesla omezení práv námořníků. Výbor Komise vyzývá, aby vzala výše uvedené připomínky v potaz.

5.16 EHSV poukazuje na to, že se Komise snaží zohlednit zvláštnosti námořní dopravy a práce na moři v případě směrnice 98/59/ES o hromadném propouštění, a zdůrazňuje, že je nutné zajistit právní jistotu v oblasti pracovních smluv a investičních záruk, jakož i předcházení sociálnímu dumpingu a nekalé soutěži.

5.17 EHSV navrhuje změnit čl. 1 odst. 2 směrnice 2008/94/ES o ochraně zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele takto:

„Aniž by tím byla dotčena následující věta, mohou členské státy výjimečně vyloučit z oblasti působnosti této směrnice pohledávky některých zaměstnanců z důvodu existence jiné formy záruky, je-li zjištěno, že poskytuje dotyčným osobám ochranu, která je rovnocenná ochraně vyplývající z této směrnice. Výše uvedené ustanovení nemůže být v žádném případě vykládáno tak, že je možné vyloučit z ní námořníky nebo rybáře.“

5.18 EHSV se domnívá, že ustanovení o přezkumu (článek 7 návrhu směrnice), jehož cílem je sledovat hlavně provádění a uplatňování článků 4 a 5 směrnice, a to zejména, pokud jde o dva klíčové aspekty: fenomén rušení registrací plavidel v zemích EU a úroveň zaměstnanosti námořníků v EU, zaručuje, že budou navrhovaná opatření prováděna s přihlédnutím ke zvláštnostem tohoto odvětví.

5.19 EHSV zdůrazňuje, že ve všech otázkách týkajících se pracovního práva hrají rozhodující úlohu zaměstnavatelé a zaměstnanci. Je přesvědčen o tom, že sociální partneři určujícím způsobem přispějí k šíření osvědčených postupů s cílem zvýšit atraktivitu námořnických profesí pro mladé lidi a k posílení pracovních příležitostí v námořním odvětví v EU a že využijí sociální dialog k tomu, aby byla tato legislativní iniciativa náležitě a produktivně prováděna.

V Bruselu dne 25. března 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE